

Llibre VII

[Jàson i Medea]

[1] L'expedició del descendent de Mínias solcava ja la mar en el seu vaixell de Pàgases.¹ Els joves fills de l'Aquiló² havien visitat Fineu, que menava una vellesa plena de privacions enmig d'una nit sense fi, i havien deslliurat la boca del vell malaurat dels ocells amb cap de dona;³ després d'endurar moltes vicissituds sota el comandament de l'il·lustre Jàson, havien arribat finalment a les aigües ràpides i fangoses del Fasis.⁴ S'adrecen al palau del rei i li demanen el velló del moltó de Frixos,⁵ però ell els

1. Ciutat costanera de Tessàlia, prop de l'actual Volo, on fou construïda la nau Argo.

2. Bòreas, en grec, personificació del vent del nord; és pare de Càlais i de Zetes.

3. Els Argonautes, en arribar a Tràcia, van visitar l'endeví cec Fineu. Aquest els va facilitar informació sobre les aventures que els esperaven, però, a canvi, els va exigir que l'alliberessin de les Harpies, que li robaven el menjar o l'hi embrutaven amb els seus excrements quan anava a menjar.

4. Riu de la Còlquida, al sud-est del mar Negre. La Còlquida era el país on es trobava el velló d'or i, per tant, la meta final del viatge dels Argonautes.

5. Fill d'Atamant, rei d'Orcomen. Ino, segona esposa d'Atamant el va convèncer perquè sacrificqués en honor de Zeus els dos fills del seu matrimoni anterior, però van ser rescatats per un moltó alat enviat per Zeus. La germana

imposa, com a contrapartida, un cúmul terrible d'enormes treballs. Mentrestant, la filla d'Eetes sent néixer dins seu el foc intens de la passió. Va lluitar molt de temps i, en veure que la raó no podia vèncer el seu deliri, va dir: «De res no serveix que t'hi resisteixis, Medea; no sé quin déu t'ho impedeix. Molt em sorprendria que això no fos el que la gent anomena amor, o una cosa molt semblant. ¿Per què, si no, em semblen massa dures les ordres del meu pare? Són, en veritat, massa dures. ¿Per què temo per la vida d'un home que acabo de veure per primer cop? ¿Què em provoca una por tan gran? Fes fora del teu cor de donzella aquest foc que se t'hi ha ficat, desgraciada, si és que pots. Si pogués, ja en seria guarida, però una força desconeguda m'arrossega, encara que no ho vulgui; la passió m'aconsella una cosa i la raó una altra; veig el bon camí i me n'adono, però segueixo el dolent. ¿Per què t'abruses per un estranger, tu que ets filla d'un rei, i desitges casar-te amb un home d'un món estrany? Aquesta terra també pot donar-te un home a qui estimar. Que ell visqui o que mori és en mans dels déus. Que visqui, però; puc demanar-los això encara que no l'estimi. ¿Quin delicte ha comès Jàson? ¿Qui, sinó un home cruel, restaria impassible davant la joventut, el llinatge i el valor de Jàson? ¿Qui, encara que tot això li manqués, no seria commogut per la seva bellesa? A mi, sense cap mena de dubte, m'ha commogut el cor. Però si no li dono ajut, es cremarà sota els efectes de l'alè dels toros, haurà d'enfron-

de Frixos va caure al mar però ell va arribar a la Còlquida on va ser acollit pel rei Eetes i on va sacrificar a Zeus el moltó. El seu velló, que era d'or, va ser col·locat per Eetes en un bosc consagrat a Ares.

tar-se amb uns enemics nascuts de la terra, que ell mateix haurà sembrat, o serà lliurat com a presa, com si fos un animal salvatge, a l'avidesa del drac. Si tolero això, podré dir ben bé que sóc filla d'una tigressa i que tinc el cor de ferro i de pedra. ¿Per què no vaig a veure'l morir i sadollo els meus ulls criminals amb l'espectacle? ¿Per què no abrivo contra ell els toros, els ferotges fills de la terra i el drac que mai no dorm? Que els déus no li vulguin cap mal! No és, tanmateix, el moment de posar-me a pregar, sinó d'actuar. ¿Trairé, doncs, la sobirania del meu pare i protegiré amb el meu ajut un estranger desconegut, perquè, un cop salvat per mi, doni veles al vent sense mi, es casi amb una altra i em deixi sola per rebre el càstig? Si és capaç de fer això i de preferir una altra dona a mi, ha de morir, l'ingrat. Però ni el seu rostre, ni la noblesa del seu cor, ni l'encant del seu aspecte no em fan témer un engany, ni l'oblit del meu ajut. Primer de tot, el faré prometre fidelitat i posaré els déus per testimonis del nostre pacte. ¿Per què tenir por quan tot és segur? Afanya't; no perdis temps! Jàson et serà sempre deutor, s'unirà a tu solemnement a la llum de les torxes [50] i a les ciutats dels pelasgs⁶ una multitud de mares t'aclamarà com a salvadora dels seus fills. ¿Abandonaré, doncs, la germana, el germà, el pare, els déus i el sòl de la meua pàtria i deixaré que els vents se m'enduguin? I tant que sí, i tant que sí; el meu pare és cruel, el meu és un país bàrbar, el meu germà és encara un infant; la germana em recolza i jo porto a dins el déu més gran de tots.⁷ No és molt el que deixo i és molt el que

6. De Grècia.

7. Hècate, deessa de la màgia, que dóna els poders a Medea.

m'espera, l'honor de salvar el jovent aqueu,⁸ la coneixença d'un país millor, d'unes ciutats l'anomenada de les quals ha arribat fins aquí, la cultura i l'art de cada lloc, i l'home pel qual jo estaria disposada a donar a canvi tot el que hi ha al món, el fill d'Èson. Quan em casi amb ell tothom em tindrà per afortunada i per estimada dels déus, i duré el cap tan alt que tocaré els estels. ¿Què diuen, però, de no sé quines muntanyes que xoquen l'una contra l'altra, enmig de la mar;⁹ de Caribdis,¹⁰ hostil als vaixells, que de vegades engoleix i, de vegades, deixa anar les aigües, i d'una Escil·la devoradora, envoltada de gossos ferotges, que borda en les profunditats del mar de Sicília? I tant que hi aniré! Portant el meu amor amb mi i arrapada al pit de Jàson, viatjaré per la immensitat del mar; entre els seus braços no temeré res, i, si tinc por d'alguna cosa, només la tindré pel meu espòs. ¿Penses en el matrimoni, Medea, i poses un nom bell al teu delictes? Val més que miris com és la infàmia que et proposes cometre i que intentis evitar el crim, mentre encara és possible fer-ho». Així va parlar; davant dels seus ulls s'obria en aquell moment el camí recte, el de la pietat filial i el pudor, i Cupido, vençut, girava l'esquena.

8. D'Acaia, Grècia.

9. Les illes Ciànees o Simplègades, dos esculls situats al Bòsfor, al l'entrada del Pont Euxí, i que es diu que s'acostaven quan passava un vaixell entre ells per tal d'esclafar-lo.

10. Caribdis era una dona transformada en roca i situada a l'estret de Messina, a Sicília; tres cops al dia xuclava grans quantitats d'aigua amb tot el que en elles hi havia i ho vomitava després. Escil·la era un monstre marí femení que vivia en una cova, davant de Caribdis; tenia la cintura envoltada de sis mig gossos amb què devorava els mariners. Medea cita aquests monstres perquè són exemples d'alguns dels perills que pot trobar a la mar, encara que el seu viatge cap a Grècia no passa per Sicília.

Es dirigia als antics altars d'Hècate, filla de Perses, amagats per la penombra del fullatge en les pregoneses del bosc, i ja se sentia refeta i amb la passió que li accelerava el cor més encalmada, quan va veure el fill d'Èson i el foc extingit es va revifar. Les galtes li envermelleixen i el seu rostre s'encén del tot; igual com una petita espurna, amagada entre un munt de cendra, pot alimentar-se amb un cop de vent i créixer i agitar-se fins a tornar a resplendir amb les forces d'abans, així, en aquell moment, el seu amor encalmat, que semblava refredar-se, va encendre's en veure el jove al davant. L'atzar va voler també que el fill d'Èson fos aquell dia més bell que de costum; es podia perdonar que n'estigués enamorada. El mira i clava els ulls en el seu rostre com si l'hagués vist per primer cop; en la seva follia creu que aquella cara no és la d'un mortal i no n'aparta la mirada. L'estranger va començar a parlar i li va prendre la mà; li va demanar ajut dolçament i li va prometre de compartir-hi el llit. Ella, aleshores, li va dir mentre plorava abundantment: «Veig clarament el que he de fer; no m'enganya el desconeixement del meu deure, sinó l'amor. El meu favor et salvarà i, quan estiguis salvat, compliràs la teva promesa». Ell ho jura per la santedat de la deessa de triple forma,¹¹ per qualsevol déu que visqui en aquell bosc, pel pare del seu futur sogre,¹² el qual tot ho veu, i per tots els èxits i perills enormes que té al davant. Ella el creu i l'heroi rep, tot seguit, unes herbes encantades, aprèn a fer-ne ús i torna content al seu estatge.

11. Hècate solia ser representada amb tres cossos o amb tres caps.

12. Eetes és fill del Sol.

[100] L'aurora del dia següent havia foragitat les estrelles centellejants. El poble s'aplega en un camp consagrat a Mart i es va situant en les parts més altes; el rei en persona seu enmig del seu seguici; és fàcilment identificable pel vestit de porpra i pel ceptre d'ivori. I vet aquí que apareixen els toros de peus de bronze, exhalant foc de Vulcà pel seus natis d'acer; l'herba crema en ser tocada pel seu alè. Com crepitaven habitualment les llars plenes de llenya o com la calç fosa en forns subterranis s'inflama en ser-li ruixada aigua, és així com ressona el fons dels seus pits, i també les seves goles abrusades, en exhalar el foc interior. El fill d'Èson, tanmateix, els surt a l'encontre. Quan va acostar-s'hi, van girar ferotgement cap a ell els seus rostres terribles i les seves banyes amb punta de ferro; amb els peus forcats van colpejar el terra, aixecant una gran polseguera, i van omplir el lloc de mugits i de fum. Els descendents de Mínia¹³ van quedar glaçats de por. L'heroi s'hi acosta, insensible al foc que exhalen (tan gran és el poder de les herbes encantades) i gosa acaronar-los amb una mà la papada que els penja; els posa el jou i els obliga a arrossegar el pes de l'arada i a solcar amb el ferro aquell camp que no havia estat mai llaurat. La gent de la Còlquida està admirada; els descendents de Mínia l'animen i l'encoratgen amb els seus crits. Ell, aleshores, pren d'un casc de bronze les dents d'una serp¹⁴ i les escampa en els solcs que ha obert amb l'arada. La terra ablaneix aquestes

13. Es refereix als Argonautes, molts dels quals eren descendents de Mínia, rei d'Orcomen de Beòcia (vegeu llibre IV).

14. Es tracta de la serp morta per Cadme (vegeu llibre III [Cadme]). Les seves dents van ser lliurades a Eetes per Atena-Minerva.

llavors, amarades d'un verí poderós, i comencen a créixer; les dents sembrades esdevenen cossos d'éssers nous. Igual com un nen va adquirint aspecte humà dins el ventre de la mare, configurant allà dins cadascuna de les seves parts, i no surt a respirar el mateix aire que tothom fins que no està format del tot; de la mateixa manera aquells éssers, després d'haver adquirit figura humana dins les entranyes fecundades de la terra, van dreçar-se enmig del camp com en un infantament i, el que encara és més sorprenent, brandaven unes armes que havien aparegut amb ells. Quan els pelasgs van veure que es disposaven a llançar les seves piques de punta afilada contra el cap del jove hemoni,¹⁵ van abaixar la mirada i el seu cor es va estremir de por. Fins i tot va tenir por la mateixa dona que l'havia fet invulnerable; en veure que el jove, tot sol, havia de fer front a tants enemics, va empal·lidir i va seure de cop, glaçada i exsangüè; té por que no n'hi hagi prou amb les herbes que li ha donat i es posa a cantar unes fórmules d'ajuda i a invocar els seus poders secrets. Ell llança una gran pedra enmig dels enemics i, així, s'allibera de la fúria de Mart i els la traspassa. Els germans fills de la terra moren a causa de les seves pròpies ferides i cauen víctimes d'aquella guerra fraticida. Els aqueus feliciten el vencedor i l'estrenyen entre els seus braços amb efusió. També tu, estrangera, volies abraçar el vencedor, però el pudor s'oposava al teu desig; l'hauries abraçat, tanmateix, però la teva reputació et preocupava i et va contenir. Res no podia impedir-te, però, de sentir dins teu una alegria secreta i de donar les gràcies als teus encanteris i als déus que els havien inspirat.

15. D'Hemònia, antic nom de Tessàlia. Es refereix a Jàson.

[150] Calia encara adormir amb les herbes el drac que vigilava sense treva. Aquest monstre terrible de dents ganxudes, vistós per la seva cresta i per la llengua triple, era el guardià de l'arbre on resplendia l'or.¹⁶ Després d'espargir al seu voltant una herba amb un suc com les aigües de Lete¹⁷ i de pronunciar per tres vegades unes paraules que provoquen un son profund, i que tenen el poder d'encalmar el mar agitat i els rius desbocats, la son s'empara d'aquells ulls que mai abans no l'havien coneguda i l'heroi, fill d'Èson, s'apodera de l'or. Orgullós del seu trofeu i portant amb ell, com un segon trofeu, la causant del seu triomf, el vencedor va atènyer amb l'esposa el port de Iolcos.¹⁸

[Èson]

Les mares d'Hemònia i els pares, ja carregats d'anys, contents d'haver recuperat els seus fills, porten ofrenes als déus, fonen grans quantitats d'encens en el foc i sacrifiquen una víctima amb els corns recoberts d'or en compliment dels seus vots. Mancava, però, entre els participants en l'acció de gràcies Èson, proper ja a la mort, consumit pels seus molts anys. El fill d'Èson, aleshores, va parlar així: «Oh esposa meva, a qui confesso que dec la vida; encara que m'ho has donat tot i que la suma dels teus favors ultrapassa el que es pot esperar, si els teus encanteris

16. L'arbre on hi havia penjat el velló d'or.

17. Riu dels inferns, l'aigua del qual feia oblidar el passat.

18. Pàtria de Jàson i punt de partida de l'expedició dels Argonautes.

poguessin fer això —¿i què és el que no poden fer?—, treu-me uns quants anys de vida i dóna'ls al meu pare». I no va poder contenir les llàgrimes. Ella es va commoure per l'amor filial d'aquella súplica i el record d'Eetes, a qui havia abandonat, li va travessar el cor, tan diferent del de Jàson. Tanmateix, no va deixar transparentar el seus sentiments i va dir: «¿Quina mena de sacrilegi ha escapat dels teus llavis? ¿Et sembla que jo seria capaç de traspasar a qualsevol una part de la teva vida? Ni Hècate ho permetria ni és raonable el que demanes. Jo provaré de donar-te un servei més gran del que em demanes, Jàson. Amb els meus poders tractaré de prolongar la vida del meu sogre, sense tocar els teus anys; només cal que m'ajudi la deessa triforme, que m'assisteixi i que vulgui afavorir-me en una empresa tan extraordinària».

Mancaven tres nits perquè s'unissin els extrems de les banyes de la lluna i aquesta fos plena; i quan va brillar en tota la seva plenitud i va sorgir sencera a mirar la terra, Medea va sortir de casa amb el vestit sense cenyir, descalça i amb les cabells deixats anar damunt les espatlles nues, i va posar-se a caminar errant dins del silenci pregon de la mitjanit. Els homes, les aus i les feres descansaven en un son profund. [Ella avança lentament sense fer soroll, com adormida;] les bardisses i les fulles callen, sense fer soroll, també calla l'aire humit; els estels centellegen, solitaris. Va estirar els braços cap a ells i va giravoltar tres vegades, tres vegades va agafar aigua d'un riu i es va mullar els cabells; de la seva boca va deixar anar tres udols i amb un genoll recolzat en la terra dura va dir: «Nit, confident fidel dels misteris, i vosaltres, astres daurats que amb la lluna preneu